

HETÉNYI ISTVÁN:

DUNAPENTELE

VÁROSSÁ ALAKULÁSA

ÉS AZ ELSŐ

TANÁCSSELNÖKÉNEK

TEVÉKENYSÉGE

Hetényi István

**DUNAPENTELE VÁROSÁ ALAKULÁSA
ÉS ELSŐ TANÁCSELNÖKEK TEVEKÉNYSÉGE**

Dunapentele a felszabadulás előtt is széles körben ismert község volt Fejér megyében, az adonyi járásban. A birtokviszonyok és a lakosság életkörülményei századokon át itt is más dunamenti községekéhez hasonlóan alakultak.

A 3837 holdas határ az Almási, Paksy, Rudnyánszky, Rosty, végül a Mondbach család ősi birtokát képezte. A felszabadulást megelőzően bátori Sigray Béláé, Dóra Szilárdé, Szávits Miklósa, Simonyi Mándoré, Frankl családé, Földvály Lászlóné és Egyed Mihályné volt a pentelei határ legnagyobb része.

Nagy számú nincstelen napszámoson, kisbirtokoson és néhány középparaszton kívül viszonylag sok iparos élt, és élénk kereskedelmi élet folyt a községben.

A lakosság száma, mely 1850-ben 3101 volt, száz év múltán sem érte el a 4 ezret.

A FELESZABADULÁS TÖRTÉNELMI SORSFORDULÓJA jelentette az első, alapvető változást a község lakóinak életében.

A helyi közigazgatás az ország más helységeihez hasonlóan alakult a képviselőtestület szerepét itt is a Nemzeti bizottság vette át. Gyors, határozott intézkedései jól szolgálták az újjáépítést és a békés életre való átállást.

Irányítása alatt működött az Igazoló Bizottság, a Termelési Bizottság és a Földigénylő Bizottság. Tevékenységüket a baloldali pártokkal együttműködve, igen sok gond és probléma közepette a Nemzeti Bizottság alapján véve jól szervezte meg.

A község fejlesztése a hároméves terv során kezdődött el. A tervet a Magyar Kommunista Párt szervezete javasolta, és egyes részleteit a Nemzeti Bizottságban tárgyalták meg. A végrehajtás során 1949-ig sikerült a súlyosan megromgálódott iskolát újjépíteni, a háborús károkat felszámolni. Előző év végére ismét kigyulladt a villan Dunapentelén, bár csak 30 oszlopra sikerült évőt felszerelni. Javult a közbiztonság és a lakosság életkörülményei.

A közigazgatás helyi szervezetének kialakításában, egész tevékenységében azonban - központi szervek és jogi szabályozás hiányában - igen gyakori volt az ideiglenes jelleg és spontán elem.

1950 tavaszán arra figyeltek fel a penteleiek, hogy a község déli határában mérnökök és kitűző emberek hatalmas területeket jártak be. Ipari objektumok és lakóépületek létesítésére alkalmas területeket kerestek. Május -tól több száz főnyi munkáscsoport egyengette a talajt, ásta ki az építmények alapjait, s kordélyokkal horátak el a kitermelt földet.

Nemcsak a lakosság, hanem a község előljárósága is eleinte érthetetlenül személte az eseményeket. Tájékoztatást nem kaptak. Nézték, hogyan épül a vasútvonal a kikötő felé, és szállítja szüntelenül kabargó gorbán 50 tehe r-

gépkecsi a mérhetetlenül sok téglát, sódert és építési anyagot a régi vasutállomásról az építkezésekhez.

A kezdeti időszakban vegyes érzelmeikkel viseltettek az itteni lakosok a nagyarányú építkezésekkel szemben. Annál is inkább, mert a gyors ütemben kisajátított területek a legjobb minőségű paraszti földeket foglalták magukban. Sok vita volt a kisajátítások pénzügyi lebonyolítása körül is, hiszen voltak esetek, amikor a kisajátított földekért négyszögölenként csak 45 fillért térítettek. Az ingatlanokkal kapcsolatos vitákat azonban többnyire rövid úton, hatalmi szóval rendezték az ötvenes évek elején.

Köszben hétről-hétre újabb és újabb kubikus és építő brigádok érkeztek. Hamarosan megduplázódott a lakosság száma, sőt év végére az építők száma már 10 ezerre emelkedett. Elhelyezési, ellátási gondok keletkeztek, amelyeket tovább fokozott az, hogy egész sor nemzeti vállalat létesített telepet, kirendeltséget Dunapentelén.

A 4 ezer főre kialakított községi közigazgatási apparátus képtelen volt a megnövekedett feladatoknak megfelelni.

Ilyen körülmények között fogadta el az országgyűlés az 1950. évi I. törvényt. Megvalósításával alakult ki há-
sánkban az Alkotmánynak megfelelően a demokratikus állam-
szervezet legmagasabb rendszerének formájaként a tanácsok
rendszere. Az említett jogszabály szerint " A helyi taná-
csok a dolgozó nép köréből a széleskörű demokrácia alapel-
vei szerint választott és a demokratikus centralizmus el-
veinek megfelelően egymás alá és fölé rendelt szervek, ame-
lyek működési területükön a dolgozó nép egységes államhata-
l-

nát képviselik, biztosítják a tervszerűséget az állami élet minden vonatkozásában, ellátják a gazdasági-társadalmi és kulturális vezetés feladatait, valamint általában az államigazgatás helyi tennivalóit."

As első tanácsválasztást követően, 1950.október 27-én

MEGÁLLASULT A DUNAPENTELEI KÖZSÉGI TANÁCS .

A község újtipusu államhatalmi- és államigazgatási szerve a volt községházán, a Vöröshadsereg utja 104. szám alatt levő épületben kezdte meg működését. A községi tanács végrehajtó bizottságának elnöke Illyés József, vb. elnökhelyettes Kertész János, majd Csavajda György, vb. titkár Fekete Károly lett. A végrehajtó bizottságba Varga László párttitkárt, Bálint Istvánt, Buruncz Lajost, Fekete Károlyt, Hingyi Ferencné, Illyés Józsefet, Kertész Jánost, Fallai Gyulát és Szilágyi Gábort választották meg.

Valamennyien tudatában voltak annak, hogy "Dunapentele község is úgy fog épülni és fejlődni, ahogyan azt a községi tanács fogja irányítani."

Kedvező változást jelentett, hogy a házaknál minden kiadható helyiség megtelt építőkkel, akik után jó bérleti díjakat fizettek. Külön keretek biztosításával javult az ellátás. Munkalehetőség, fuvar volt bőven, élénkült a kereskedelem és vendéglátás forgalma. A legtöbb család életkörülményeire kedvezően hatott az a nagyarányú építkezés, amelynek irányítására a Kohó-és Gépipari Minisztérium Nehézipari Beruházási Vállalatot szervezett. Központja Sebestyén János vezérigazgatóval az élen Budapesten, Szatmár ut /Népköztársaság utja/ 113.szám alatt

működött. A beruházások lebonyolítását helyben a NEB vezérigazgatóhelyettese, Borovszky Ambrus irányította és szervezte meg. Egész sor fő-és alvállalkozó munkájának összehangolásában közvetlen munkatársai voltak Wolf Johanna főmérnök, Inokai János /később az országgyűlés elnökhelyettese/ műszaki titkár, a szociális ügyeket irányító Lovas Pál és mások.

A község déli részén rendkívül gyors ütemben foljak a Dunei Vasmű, a barakktábor és a lakótelep létesítésének nagyarányú építési munkái. Az építkezés megjárt a barakktáborok képezték. Először 1951-ben a Radar-i barakktábor készült el, majd annak folytatásaként létesült az ún. Ezres barakk. A másik nagykitérjedésű barakktábor két évre rá épült ki a Délivárosban. Az ideiglenes épületek /konyhák, étkezőhelyiségek, posta, sportpálya/ mellett az épülő lakások és középületek /20 tantermes iskola, üzletház, kenyérgyár, óvoda, mozi, partház/ körvonalait is kezdték kibontakozni.

A Nehézipari Beruházási Vállalat az építési feladatok mellett sajátos teendőket is ellátott. Ezek közt nem egy államigazgatási jellegű feladat is szerepelt. Érezhetően inkább a NEB volt a terület gazdája, mint a községi tanács.

En utóbbi ugyanis ugyyszólván kizárólag a mezőgazdasági munkákat szervezte, szorgalmazta a begyűjtést, általános igazgatási teendőket végzett, adó-és pénzügyeket intézett. A testületi ülések napirendjén mondhatni kivétel nélkül ezek a témák szerepeltek.

Hogy a községi tanács betölthesse szerepét, annak érdekében hatékony intézkedésekre volt szükség.